

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 19 juni 1914 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av vissa områden från förra militiebostället Åbyn nr 16 i Gävleborgs län.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 1 maj 1914 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 37, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva,

dels att de till förra överstlöjtnantbostället 1 mantal Åbyn nr 16 i Hamrånge socken av Gävleborgs län hörande, å en av extra lantmätaren Er. L:son Bergh år 1913 upprättad karta med litt. Qa, Qb, Qc, Qd, Qe och Qf samt nr I—X betecknade lägenheterna, var och en med i statsrådsprotokollet angivet område, ävensom lägenheten Sveden med område enligt en av jägmästaren Hjalmar Landberg år 1913 upprättad kartskiss må var för sig upplåtas från egendomen enligt kungörelsen den 17 oktober 1913 angående grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag meddelade närmare bestämmelser i fråga om tillämpningen av berörda grunder samt med förbehåll om rätt för innehavaren av lägenheten litt. Qf till utfartsväg över lägenheten nr IX på sätt statsrådsprotokollet angiver;

dels ock att de med nr XIII, XIV och XV å Berghs karta betecknade lägenheterna samt egendomen tillhörande skogsロットen å Sältdala allmänning och skogsロットerna Menskär och Skälharen må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område å offentlig auktion

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 10 saml. 13 häft. (Nr 43.) 1

till den högstbjudande försäljas under de i kungl. brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor.

I detta ärende har departementschefen till berörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Förra överstlöjtnantbostället 1 mantal Åbyn nr 16 i Hamrånge socken av Gävleborgs län är med undantag av den under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning ställda skogsmarken med därå befintliga lägenheten Sveden genom domänstyrelsens försorg utarrenderat till den 14 mars 1914 i följande 13 lotter, vilka å två av förste lantmätaren C. S. Almegren år 1892 upprättade kartor, dels över egendomens inägor och dels över ängsslätter å Sältdala f. d. rekognitionsallmänning, betecknats med nedan angivna siffror och innehålla följande arealer, nämligen:

Arrende lott.	Nr å Almegrens karta	Areal hektar	Arrende kr.
1	I	4.547	140
2	II	4.606	137
3	III	4.893	130
4	IV	5.220	125
5	V	5.153	131
6	VI	5.230	115
7	VII	5.227	135
8	VIII	5.608	136
9	IX	5.940	137
10	X, XI	5.890	126
11	XIII	0 720	6
12	XIV	1.710	1
13	XV	8.134	13
		62.878	1,332

Sedan under åren 1911—1913 arrende- och saluvärdering hållits å egendomen, har domänstyrelsen med skrivelse den 27 december 1913 underställt väckta förslag om upplåtelse av vissa områden från egendomen Kungl. Maj:ts prövning och därvid överlämnat ärendet tillhörande handlingar, däribland ovanberörda två kartor ävensom en över inägojorden till egendomen år 1913 av extra lantmätaren Er. L:son Bergh upprättad karta.

Av handlingarna inhämtas, bland annat, följande.

Förutom i ovanberörda 13 arrendelotter ingående ägor höra till egendomen följande skogsområden, nämligen dels en del av halvön, Menskär, ön Skälharen samt skogsmark i Sältdala allmanning å Furuön, dels tre större områden, omfattande hemskiftets skog, den övre skogen, gränsande till Hille socken, och urfjällskogen mot Tönnebro i Hälsingland. De tre sistnämnda områdena hava en areal av 632 hektar 80 ar. Å hemskogen är ägolotten Sveden belägen, betecknad med nr XII å Almegrens förstberörda karta.

Beträffande arrendelotterna anförde uppskattningsmännen år 1911 bland annat, att den till lotterna 1—10 hörande jorden vore belägen på ömse sidor om en från Hamrånge kyrka ledande byväg, benämnd Hagavägen; att de sydväst om denna väg belägna skiftena sträckte sig ned till den så kallade Hamrångeån ej långt ifrån Åbydals järnvägsstation på Dala-Ockelbo-Norrsundets järnväg; att sistnämnda skiften voro låglänta, så att vattnet på vårarna vid vårflödet stode högt upp på ägorna och att emellanåt, då det vore hög vårflod, skiftena till mer än hälften av deras längd vore översvämmade, vadan å dessa skiften icke med fördel kunde odlas annat än havre, möjligen med undantag av det till nuvarande arrendelotten 1 hörande skifte, som vore något högre beläget; att dessa skiften med undantag av det, som hörde till nuvarande arrendelotten 10, saknade lämpliga byggnadsplatser; att på de nuvarande arrendelotterna 1—10 icke finnes andra kronan tillhöriga byggnader än 13 lador; att de nordväst om Hagavägen belägna skiftena vore höglänta och mycket lämpliga att bebygga samt av god och växtlig beskaffenhet; att åkern till huvudsaklig del bestode av svartmylla på lerbotten, men till en mindre del av lerjord och mylla på sandgrund samt vore dikad och delvis täckdikad samt hade goda lutningsförhållanden; att den jord, som hörde till nuvarande arrendelotterna 11, 12 och 13, bestode av ängsmark, belägen på den så kallade Sältdala allmanning i skärgården; att marken till nuvarande arrendelotterna 11 och 12 utgjordes av stenig strandmark, beväxt med rör- och bladvass, och till större delen användes till vallar för torkning av nät utav de personer, som där hade en del fiskarkojor uppförda, så att det knappt vore möjligt eller lönade mödan att slå något foder där; samt att den inom skogen belägna, med XII betecknade lotten, benämnd Sveden, nu bestående av omkring 4 tunnland jord, vore enligt kontrakt på 20 år till den 14 mars 1914 upplåten till stuveriarbetaren Hans Lindén mot ett årligt arrende av 40 kronor, som levererades under titel skogsmedel.

Vid uppskattningsförrättningen år 1911 hade infunnit sig åtskilliga personer, som förklarade sig önska inköpa jordområden, varjämte tre skriftliga ansökningar förelägo.

Uppskattningsmännen ansågo emellertid, att allenast den nordost om Hagavägen belägna arealen vore lämplig att upplåta till egna hem, varemot de sydväst om samma väg belägna delar av nuvarande arrendelotterna, som tillsammans endast hade *en* lämplig byggnadsplats, nämligen det å Almegrens förstnämnda karta med XI betecknade området av nuvarande arrendelotten 10, och vilka vore till största delen låglänta, borde bibehållas under kronan och såsom hittills utarrenderas i lämpliga, förslagsvis 10, lotter. Beträffande de nuvarande å f. d. Sältdala rekognitionsallmanning belägna arrendelotterna 11, 12 och 13 ansågo uppskattningsmännen, att desamma, som hade ett obetydligt arrendevärde, borde handhavas gemensamt med skogen, till vilken de delvis gränsade.

Uppskattningsmännen anförde såsom ytterligare skäl för denna sin mening, att, om hela egendomen skulle uppdelas och försäljas i jordbrukslägenheter, detta skulle nödvändiggöra, att en avsevärd del av skogen, nämligen hela hemskiftet om ungefär 153 hektar, måste medgå i försäljningen såsom husbehovsskog till de hemmanslotter, i vilka egendomen då måste uppdelas. Det vore enligt uppskattningsmännens åsikt fördelaktigare att fortfarande bibehålla hela skogen som kronans tillhörighet under skogsstatens omedelbara vård.

Uppskattningsmännen föreslogo sålunda, att följande med litt. Qa, Qb, Qc, Qd, Qe och Qf å Berghs karta betecknade lotter, tillsammans motsvarande nästan hela de nordost om Hagavägen belägna delarna av arrendelotterna 1—10, måtte med här nedan angivna områden upplåtas till egna hem:

Beteckning å Berghs karta	Areal i hektar					Saluvärde kronor	Arrendevärde kronor
	åker och tomter	ängsbackar	skogsbackar	impedimenter	Summa		
Qa	2.138	0.598	0.649	0.047	3.432	1,750: —	85: —
Qb	2.312	0.268	1.120	0.019	3.619	1,750: —	95: —
Qc	2.148	0.343	0.914	—	3.404	1,800: —	95: —
Qd	1.634	0.459	1.264	—	3.357	1,550: —	75: —
Qe	0.685	1.014	0.729	0.012	2.440	525: —	25: —
Qf	0.576	0.772	0.469	—	1.817	425: —	20: —

Vidare föreslogo uppskattningsmännen, att lägenheten Sveden måtte försäljas. Denna lägenhet åsattes ett saluvärde av 1,100 kronor och 60 kronors arrendevärde.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet, vederbörande jägmästare och överjägmästaren i Gävle-Dala distrikt instämde i uppskattningsmännens förslag.

I infortrat yttrande anförde jägmästaren, att till ifrågavarande kronoegendom jämväl hörde en del av halvön Menskär med en areal av 15 tunnland 1 kappland, beväxt med medelålders och gammal gran på god mark; vidare ön Skälharen om ungefär 38 tunnland synnerligen stenig och oländig mark, beväxt med ung lövskog och en och annan tall, samt slutligen i Sältdala allmänning 7.40 hektar skogsmark på Furuön, beväxt med ung lövskog, något inblandad med gran och tall, samtliga ägolorterna belägna i förhållande till egendomens inägor och skogsskiften på sätt framginge av en ovanberörda yttrande bifogad situationskarta.

Då det syntes domänstyrelsen icke lämpligt att på sätt uppskattningsmännen föreslagit behålla förutom skogsmark det sydväst om Hagavägen belägna inägoområdet, som vore av sämre beskaffenhet samt icke tjänligt för bebyggande och som därför samt på grund av sin belägenhet icke kunde finna användning för skogens skötsel, och då något hinder mot dess avsöndrande antingen uppdelat på de till försäljning föreslagna inägolorterna, tillsammans med vilka det hittills brukats, eller självständigt för inköp av kringboende ej syntes böra möta, anhöll styrelsen, att Kungl. Maj:ts befallningshavande ville uppdraga åt uppskattningsmännen att taga frågan om dispositionen av ifrågavarande inägoområde under förnyad omprövning och uppgöra ett alternativt förslag till försäljning av detsamma antingen fördelat på de redan till försäljning föreslagna, i uppskattningsinstrumentet med litt. Qa, Qb, Qc, Qd, Qe och Qf betecknade lotterna eller ock för sig helt eller uppdelat i lotter. Vidare uppdrogs åt uppskattningsmännen att taga under förnyat övervägande, huruvida det ej kunde vara lämpligare att avyttra jämväl arrendelotterna 11—13 eller åtminstone de delar av dem, som ej gränsade intill skogen, än att disponera dem på sätt föreslagits.

Med anledning härav hölls under år 1913 av vederbörande uppskattningsmän förnyad arrende- och saluvärdering å egendomen.

Uppskattningsmännen hava därvid ansett, att de i instrumentet över förrättningen år 1911 till förnyad utarrendering föreslagna, sydväst om Hagavägen belägna ägolorterna, som betecknats med nr I—X å Berghs karta, borde, om de skulle försäljas, säljas var för sig, varvid någon

rubbnig icke komme att ske i fråga om de förut saluvärderade lotterna Qa—Qf. Lotterna I—X borde försäljas å auktion till kringboende utan villkor om deras bebyggande, i vilket fall försäljningen antagligen utan svårighet skulle kunna realiseras. Skulle däremot villkoret om bebyggande uppställas, kunde försäljningen tänkas bliva svårare, enär ifrågavarande lotter delvis saknade lämpliga byggnadsplatser, om ock det icke vore alldeles otänkbart, att de skulle kunna bebyggas närmast intill Hagavägen. Kunde de arrendatorer, som på egen bekostnad uppfört ladubyggnader efter erhållen utsyning, få förvärva äganderätten till lotterna, såge de det gärna, enär de flesta av dem hade obetydlig areal inägorjord till sina egna, i trakten belägna fastighetsdelar.

Uppskattningsmännen hava åsatt dessa lotter följande salu- och arrendevärden:

Litt. å kartan	Areal i hektar			Saluvärde	Därav för lador	Arrende- värde
	Åker	äng	Summa			
				kronor	kronor	kronor
I	3.056	—	3.056	2,183: 60	350: —	110: —
II	3.353	—	3.353	2,311: 21	400: —	105: —
III	3.417	—	3.417	2,142: 67	400: —	90: —
IV	3.388	—	3.388	2,377: 33	650: —	90: —
V	3.338	0.078	3.416	2,277: 33	550: —	90: —
VI	2.595	0.350	3.245	1,876: 45	400: —	80: —
VII	2.765	0.178	2.943	1,810: 15	400: —	75: —
VIII	2.959	0.092	3.051	1,859: 09	350: —	80: —
IX	3.636	0.609	4.245	2,245: 69	400: —	100: —
X	3.891	0.422	4.113	2,484: 41	500: —	105: —

Priset på åkern är upptaget efter 600 kronor för lotten I, 570 kronor för lotten II och 510 kronor för en var av de övriga, allt per hektar. Härjämte har ifrågasatts, att för lotternas gemensamma behov skulle avsättas en 5 meter bred väg från lägenheten litt. Qf över lägenheten nr IX till allmänna byvägen på sätt å kartan utmärkts, nämligen av ägofigurerna nr 1 0.004 hektar åker och av nr 2 0.018 hektar äng.

Vad anginge nuvarande arrendelotterna 11, 12 och 13, såväl å den Almegrenska kartan över ängsslätterna som å Berghs karta betecknade med XIII, XIV och XV, ansåge uppskattningsmännen fortfarande, att de

icke borde försäljas utan tillsvidare bibehållas under kronan icke minst därför, att en del av de till dessa hörande ägor, som låge intill havsvikar, kunde hava sin betydelse för havsfisket och dem, som utövade denna näring.

Beträffande skogslotterna Skälharen, Menskär och Sältdala allmänning, vilka av jägmästaren ansetts böra försäljas och saluvärderats till respektive 1,420, 1,800 och 700 kronor, hava uppskattningsmännen anfört, att dessa saluvärden ingalunda syntes kunna erhållas, varför det enligt deras åsikt vore lämpligare, att även dessa lotter bibehölles i kronans ägo, vilket även kunde hava sin betydelse för frågan om fiskarbefolkningens bostadsförhållanden.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har beträffande de sydväst om Hagavägen belägna ägoområdena anfört, att det tvivelsutan skulle vara för statsverket fördelaktigast om, såsom domänstyrelsen föreslagit, jämväl dessa områden kunde säljas antingen tillsammans med de nordost om samma väg liggande, till försäljning förut föreslagna lägenheterna eller ock självständigt för inköp av närboende. Med avseende å förstnämnda alternativ, vilket uppskattningsmännen icke ansett sig böra biträda, har Kungl. Maj:ts befallningshavande endast velat erinra, att, då till köpare av sådana egnahemslägenheter, vilka skola utan hembud försäljas, endast finge antagas mindre bemedlad eller obemedlad, det visat sig vara förenat med stora svårigheter att erhålla köpeanbud å lägenheter av större omfattning och därav följande högre uppskattningsvärde, Kungl. Maj:ts befallningshavande befarade, att detta skulle i särskilt hög grad bliva fallet med nu ifrågavarande områden på grund av de enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes åsikt väl höga uppskattningsvärdena. Såsom en andra utväg hade domänstyrelsen föreslagit, att området sydväst om Hagavägen skulle efter skedd uppdelning självständigt försäljas till kringboende. Kungl. Maj:ts befallningshavande befarade emellertid, att, därest försäljningen skulle ske enligt bestämmelserna i kungörelsen den 31 december 1909 med skyldighet för blivande köpare att inom viss tid bebygga de inköpta lägenheterna, denna utväg icke skulle medföra åsyftat resultat. Om däremot, såsom Kungl. Maj:t vid 1913 års riksdag föreslagit, denna skyldighet icke bleve ovillkorlig, syntes enligt de upplysningar, uppskattningsmännen lämnat, ifrågavarande utväg för områdenas försäljning vara den lämpligaste. I övrigt har Kungl. Maj:ts befallningshavande anslutit sig till vad uppskattningsmännen anfört.

Enligt verkställd ytterligare utredning omfattar lägenheten Sveden det område, som å en av jägmästaren Hjalmar Landberg år 1913 upp-

rättad kartskiss är betecknat med nr 1 och 2 med en areal av 1.60 hektar åker och 0.28 hektar skogsmark. Av ett av bemälda jägmästare avgivet yttrande inhämtas vidare beträffande nuvarande arrendelotterna 11, 12 och 13, att de ej äro belägna på egendomens utmark utan äro jämte kronans ovanomförmälda skogsloft å Sältdala allmanning, vilken finnes med blyerts utmärkt å Almegrens karta över ängsslätterna, omgivna av mark, tillhörande Bergvik—Ala aktiebolag, som uppgivits vara villigt inköpa såväl dem som nämnda skogsloft; och har jägmästaren beräknat ett saluvärde för arrendelotterna av 40 kronor per hektar för 2.14 hektar sjöstrand och 60 kronor per hektar för den återstående i dem ingående marken. För övrigt ansåge jägmästaren, att det förut av honom satta saluvärdet å Skälharen borde höjas till 1,800 kronor.

Domänstyrelsen har för egen del anfört följande.

Vad uppskattningsmännen och Kungl. Maj:ts befallningshavande anfört i fråga om bibehållande i kronans ägo av nuvarande arrendelotterna 11, 12 och 13 ävensom förberörda skogsloft å Sältdala allmanning, Skälharen och Menskär syntes icke styrelsen övertygande. Tvärtom ville styrelsen hålla före, att ett sådant bibehållande — för vilken händelse väl lämpligen samtliga dessa områden skulle i förvaltningshänseende sammanföras med egendomens utmark — icke skulle vara för kronan förmånligt. Därav skulle nämligen för skötsel och bevakning av dessa i ett flertal från varandra åtskilda lotter spridda områden föranledas besvär och kostnader, som icke skulle stå i rimligt förhållande till den inkomst, som kunde dragas av områdena, vartill komme att, även oavsett nyssnämnda omständighet, enligt styrelsens förmenande det kapitalvärde, områdena representerade, genom dessas försäljning och försäljningssummornas användande till inköp av skogbärande eller till skogsbörd duglig mark säkerligen skulle vinna ett mera ekonomiskt utnyttjande än som bleve möjligt i händelse av deras bibehållande.

Under återopande av vad vid den åvägabragta utredningen förekommit samt vad av domänstyrelsen särskilt anförts har styrelsen ansett sig böra föreslå, att ej mindre de med litt. Qa, Qb, Qc, Qd, Qe och Qf samt med nr I—X betecknade lägenheterna ävensom lägenheten Sveden utan ock de nuvarande arrendelotterna 11, 12 och 13, å Almegrens förberörda karta över ängsslätter å Sältdala allmanning samt å Berghs karta betecknade med nr XIII, XIV och XV, samt de å jägmästaren Landbergs situationskarta upptagna skogslofterna å Sältdala allmanning, Menskär och Skälharen måtte försäljas. Beträffande förenämnda med I—X betecknade lägenheter, som vore belägna sydväst om Hagavägen, har det syntes

domänstyrelsen, att dessa, som vore avsedda att lämna närboende tillfälle att förstora sina hemmansdelar, till vilka allenast en mindre areal inägojord upplysts höra, likasom även berörda tre arrendelotter och skogslotterna borde utbjudas å offentlig auktion. Såsom saluvärden för arrendelotterna nr 11, 12 och 13 eller de med nr XIII, XIV och XV betecknade områdena har domänstyrelsen med tillämpning av jägmästarens beräkning, föreslagit respektive 45, 100 och 445 kronor. För skogslotterna borde enligt domänstyrelsens förmenande högre saluvärden ej beräknas än 700 kronor för Sältdala allmanning, 1,800 kronor för Menskär och 1,420 kronor för Skälharen. Med anledning av förslaget att av mark till ägofigurerna 1 och 2 göra undantag för gemensamt behov till väg har domänstyrelsen tillstyrkt, att denna mark måtte tilläggas lägenheten nr IX, varigenom dess åkerareal skulle ökas med 0.004 hektar till 3.640 hektar och ängen med 0.018 hektar till 0.627 hektar samt totalarealen till 4.267 hektar, och innehavaren av denna lägenhet tillförbindas att lämna fri utfartsväg till byvägen för lotten litt. Qf.

Domänstyrelsen har slutligen meddelat, att styrelsen låtit för ett år från den 14 mars 1914 utarrendera egendomen, fördelad i nuvarande arrendelotter.

För egen del anser jag samtliga de av domänstyrelsen nu till försäljning föreslagna områdena böra försälas. Jag vill erinra, att enligt kungörelsen den 17 oktober 1913 Kungl. Maj:ts befallningshavande kan, beträffande obebyggd lägenhet, efter framställning av köpare, som äger för lägenhetens skötsel lämplig, å annan fastighet belägen byggnad, i den mån så provas skäligt medgiva befrielse från skyldigheten att uppföra byggnad å lägenheten. Någon ovillkorlig byggnadsskyldighet behöver därför icke förekomma beträffande ovannämnda lägenheter I—X även vid försäljning enligt de för upplåtande av egnahemslägenheter gällande grunder. Med hänsyn härtill och då sistnämnda grunder synas mig även i övrigt särdeles lämpade att användas vid dessa lotters försäljande, anser jag desamma böra även därvid komma till tillämpning.»

Departements-
chefen.

Utskottet har icke haft något att erinra mot upplåtande på förslaget sätt av de med litt. Q a, Q b, Q c, Q d, Q e och Q f samt nr I—X å kartan betecknade lägenheter samt av lägenheten Sveden eller mot försäljning av skogsloten å Sältdala allmanning och skogslotterna Menskär och Skälharen. I fråga om de med nr XIII, XIV och XV betecknade till försäljning likaledes föreslagna lägenheterna har utskottet

Utskottet.

av ärendet inhämtat, att ifrågavarande lotter utgöras av stenig strandmark utan större värde, vilken till större delen tages i anspråk för torkning av nät av personer, som där hava fiskarkojor uppförda. Beträffande dessa lägenheter hava uppskattningsmännen med instämmande av Kungl. Maj:ts befallningshavande ansett, att de icke borde försäljas utan tills vidare bibehållas under kronan, icke minst därför, att en del av de till dessa hörande ägor, som låge invid havsvikar, kunde hava sin betydelse för havsfisket och dem, som utövade denna näring.

De av uppskattningsmännen anförda skälen för ifrågavarande lägenheters bibehållande under kronan hava synts utskottet beaktansvärda. Genom att lägenheterna behållas av kronan torde hinder icke möta för de personer, som idka fiske i de utanför liggande havsvikarna, att fortfarande såsom hittills ostört få ägna sig åt sin näring och att för torkning av sina fiskenät och förvaring av sina fiskredskap få använda strandmarken, vilken för kronan icke har något egentligt värde. Skulle däremot lotterna försäljas, torde det icke vara säkert, att platsen i fortsättningen finge på ovan angivet sätt begagnas av fiskarne, vilka jämväl genom åtgärder i andra avseenden kunde komma att lida avbräck i sin näring.

Utskottet, som sålunda icke ansett sig böra tillstyrka försäljning av ifrågavarande lägenheter, men i övrigt icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning, får därför hemställa,

att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts framställning, i vad den avser försäljning av de med nr XIII, XIV och XV å kartan betecknade lägenheterna, må i övrigt bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 16 juni 1914.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Vid slutbehandling inom utskottet av förestående ärende hava närvarit: herrar Persson, Ericsson, Odelberg, Pers, Fahlén, Lindblad, Holmquist, Nilsson i Tånga, Öberg och Kronlund, Ingeström, Barthelson, Tysk, Wallentin, Bosson och Nilsson i Linnås.